

η άποψη
 του **NIKOY BETTA***

* Γενικού διευθυντή του IOBE και καθηγητή στο Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών

Ένα ποδύ κρίσιμο σταυροδρόμι

ΚΑΘΩΣ ΠΛΗΣΙΑΖΕΙ η λήξη του προγράμματος το καλοκαίρι, οι ευκαιρίες αλλά και οι κίνδυνοι για την ελληνική οικονομία πληθαίνουν. Η τρέχουσα αξιολόγηση ολοκληρώνεται χωρίς καθυστερήσεις και η οικονομία ανακάμπτει, ενώ το εξωτερικό περιβάλλον είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό. Φτάσαμε λοιπόν στο τέλος της κρίσης; Θα είναι η λήξη του προγράμματος η απαρχή μιας αναπτυξιακής τροχιάς; Είναι σίγουρο πως η ελληνική οικονομία έχει, σε μεγάλο βαθμό, σταθεροποιηθεί ως προς το δημοσιονομικό και εμπορικό ισοζύγιο. Είναι, όμως, αμφίβολο αν έχουν δημιουργηθεί οι συνθήκες για ισχυρή ανάπτυξη, όπως θα ήταν όχι μόνο επιθυμητό, για να βιώσουν τα νοικοκυριά αντιστροφή της μείωσης των εισοδημάτων τους, αλλά και απαραίτητο για να μην υπάρξει νέα κρίση στο εγγύς μέλλον.

Ο ισχυρισμός ότι η λήξη του προγράμματος θα αρκεί για να υπάρξει ισχυρή ανάπτυξη ανήκει στον χώρο της μυθολογίας. Θα είναι ένας ακόμη μύθος από τους πολλούς που, όταν καλλιεργήθηκαν, έβαλαν εμπόδια στη διαχείριση της κρίσης και στην ουσιαστική μεταρρύθμιση της οικονομίας. Αρχικά, υπήρχε η άποψη πως η οικονομία ήταν θωρακισμένη έναντι της διεθνούς κρίσης, όταν στην πραγματικότητα υπήρχε απώλεια ανταγωνιστικότητας επί μακρόν και ανεύθυνη δημοσιονομική διαχείριση. Πως για την κρίση δόθεν ευθύνεται η συμμετοχή στο κοινό νόμισμα, ενώ η επιστροφή στη δραχμή θα καταδίκαιζε τη χώρα σε μόνιμη υπανάπτυξη. Πως το πρόβλημα ήταν το χρέος και οι πιστωτές όφειλαν να το διαγράψουν μονομερώς, όταν το πρόβλημα ήταν κυρίως ο μηχανισμός συστημικής παραγωγής ελλειμμάτων. Τώρα, όμως, εκτός προγράμματος και χωρίς την προστασία που παρείχε, βρισκόμαστε αντιμέτωποι με την πραγματικότητα.

Η ελληνική οικονομία έχει ισχυρό δυναμικό και οι συνθήκες υπάρχουν για να αναπτυχθεί σημαντικά. Όμως, υπάρχουν κίνδυνοι. Ο πρώτος σχετίζεται με το εξωτερικό περιβάλλον. Σήμερα είναι ιδιαίτερα ευνοϊκό και η οικονομία επωφελείται από τον τουρισμό, τις εξαγωγές αγαθών, τη μείωση του κόστους χρήματος και από το κόστος ενέργειας. Είναι αμφίβολο εάν αυτές οι συνθήκες θα διατηρηθούν μεσοπρόθεσμα. Αντίθετα, η διεθνής οικονομία έχει στραφεί προς δανεισμό με τρόπο που θυμίζει τα έτη πριν από την κρίση του 2008. Η οικονομία μας δεν μπορεί λοιπόν να κινείται οριακά, επωφελούμενη πρόσκαιρα από την ισχυρή ανάπτυξη των άλλων οικονομιών. Πρέπει να αρχίσει να τρέχει πιο γρήγορα από αυτές και να ισχυροποιείται ενόψει διεθνών αναταράξεων που θα έρθουν, αργά ή γρήγορα. Ο μεγαλύτερος κίνδυνος, όμως, σχετίζεται με την ιδέα ότι μόλις η Ελλάδα απελευθερωθεί από τους περιορισμούς που επέβαλε το πρόγραμμα, θα συνεχίσει τη φυσική της πορεία, που σταμάτησε πριν από δέκα χρόνια. Η ανάπτυξη όμως θα εξαρτηθεί απόλυτα από τον ρυθμό μείωσης των εμποδίων, ιδίως όσων σχετίζονται με τη δημόσια διοίκηση και το άνοιγμα των αγορών. Η διατήρηση του παλαιού παραγωγικού υποδείγματος θα σημαίνει αναπόφευκτα χαμηλή θέση στον νέο διεθνή καταμερισμό εργασίας και τη δημιουργία συνθηκών για νέα ύφεση.

